

เป็นมดลูก

สำหรับผู้หญิงอีสาน อาการเจ็บป่วยเรื้อรังที่สัมพันธ์กับมดลูก (uterus complaints) มีชื่อเรียกที่หลากหลาย อาทิ “เป็นมดลูก” “มดลูกอักเสบ” “เจ็บมดลูก” “มดลูกปัด” อาการป่วยเรื้อรังเหล่านี้ อาจลุกลามรุนแรงถึงขั้นกลายเป็น “มะเร็งปากมดลูก” (cervical cancer)

“เป็นมดลูก” เป็นอาการเรื้อรัง เป็น ๆ หาย ๆ กลับเป็นซ้ำได้ตลอดเวลา เกิดได้จากหลายสาเหตุและอาการของมันก็สัมพันธ์กับอาการเจ็บป่วยอื่นๆ เช่น ปวดท้องน้อย ปวดหลัง ปวดกล้ามเนื้อ ปัสสาวะแสบขัด คันปากช่องคลอด ฯลฯ

สาเหตุของอาการ “เป็นมดลูก” ระบุชัดเจนได้ยาก มันสัมพันธ์อย่างซับซ้อนกับประสบการณ์ความเจ็บป่วยในอดีต พอ ๆ กับวิถีชีวิตในปัจจุบัน

การตกต้นไม้ในวัยเด็ก อุบัติเหตุรถชน อาการบาดเจ็บจากการทำงานหนักตอนวัยรุ่น ปัญหาแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์ การแท้งบุตร การแบ่งคลอดลูกแรง การฆ่าเชื้อทำความสะอาดภายในช่องคลอดขณะคลอดลูก สิ่งเหล่านี้เชื่อกันว่าล้วนเป็นสาเหตุของอาการ “เป็นมดลูก” และมีผลต่อการกลับเป็นซ้ำ

ผู้หญิงหนึ่งในสี่ที่ให้ข้อมูล ระบุว่าอาการ “เป็นมดลูก” ของพวกเขา

ในปัจจุบันเป็นผลมาจากการอยู่ไฟที่ไม่ครบกำหนด หรือใช้วิธีการที่ขัดกับจารีตที่เคยปฏิบัติกัน ทำให้มดลูกไม่แห้ง มดลูกไม่กลับเข้าสู่ รกหลวมใน และมดลูกไม่อยู่ในสภาพพร้อมตั้งครรภ์ครั้งต่อไป

การคลอดลูกที่โรงพยาบาล ยิ่งปิดโอกาสการอยู่ไฟ และเพิ่มความวิตกกังวลให้กับผู้หญิงเหล่านี้ เพราะเชื่อกันว่าเชื้อโรคบางตัวยังคงตกค้างอยู่ในร่างกาย อวัยวะภายในที่ฉีกขาดขณะคลอดลูกก็ยังไม่ได้รับการซ่อมแซม

เมื่อใดที่ร่างกายอ่อนแอ ทำงานหนัก อาการ “มดลูกอักเสบ” หรือ “เป็นมดลูก” ก็จะอุบัติขึ้น หรือกลับเป็นซ้ำ

อาการเรื้อรังของ “เป็นมดลูก” สามารถลุกลามกลายเป็นโรคหรืออาการแทรกซ้อนอื่น เช่น มดลูกหย่อนยาน เนื้องอก นีว

และเชื่อกันว่า “มะเร็งปากมดลูก” เป็นอาการลุกลามขั้นร้ายแรงสูงสุดของอาการ “เป็นมดลูก”

สาเหตุแทรกซ้อนร่วมที่เอื้อให้อาการ “เป็นมดลูก” ลุกลามรุนแรงจนกลายเป็น “มะเร็งปากมดลูก” อาทิ เกิดการอักเสบภายในมดลูก, มีเพศสัมพันธ์กับสามีซึ่งติดเชื้อราหรือเชื้อโรคจากการไปมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น, มดลูกติดเชื้อจากการ

ทำงานในสถานที่สกปรก เช่น ในนาข้าว, บ่อเลี้ยงปลา, การทำงานหนัก และไม่ได้อยู่ไฟหรืออยู่ไฟไม่ครบกำหนด ส่งผลให้มดลูกไม่แห้งทำให้ง่ายต่อการติดเชื้อ

สำหรับสามี เชื่อกันว่าอาการ “เป็นมดลูก” ของภรรยาเป็นผลจากการทำงานหนักและความเปราะบางอ่อนแอของร่างกายผู้หญิง

ผู้หญิงเหล่านี้รู้ว่า การที่สามีอพยพไปทำงานต่างถิ่นมีโอกาสนสูงที่สามีจะไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงอื่น จนอาจนำเชื้อราหรือเชื้อโรคมาแพร่ติดต่อ แต่ผู้หญิงเหล่านี้ก็มีอำนาจเจรจาต่อรองน้อยเวลาสามีต้องการมีเพศสัมพันธ์ด้วย การปฏิเสธสามีก็เท่ากับเปิดโอกาสให้สามีออกไปมีเพศสัมพันธ์และติดพันผู้หญิงอื่น และอาจไม่ส่งเงินกลับมาบ้าน ซึ่งภาระหนักจะตกเป็นของพวกเขาและลูก ๆ

ภรรยาที่มีอาการ “เป็นมดลูก” หลายคนยอมรับว่าไม่กล้าบอกสามีเกี่ยวกับความผิดปกติของมดลูกตัวเอง เพราะกลัวจะเปิดโอกาสให้สามีไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น

อาการ “มดลูกปัด” หรือ “เป็นมดลูก” ซึ่งสงสัยว่าอาจเกิดจากสามีนำเชื้อราหรือเชื้อโรคจากผู้หญิงอื่นมาแพร่ติดต่อก็เป็นการยากที่จะปรึกษาแม้แต่กับเพื่อนสนิทหรือญาติ เพราะเท่ากับเปิดเผยให้คนอื่นรู้ถึงพฤติกรรมทางเพศที่ผิดศีลธรรมของสามี

และยังเป็นการยากที่จะเจรจาต่อรองให้สามียินยอมมาร่วมรักษาอาการป่วยกับเจ้าหน้าที่

อาการ “เป็นมดลูก” กลายมา เป็นความเสี่ยงทางสังคม (social risk) เป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับ มิติเชิงคุณค่าทางศีลธรรมแบบผิว เดียวเฉยเฉย

ผู้หญิงเหล่านี้รู้ว่า อาการ “มดลูกอักเสบ” หรือ “เป็นมดลูก” ของตัวเองสัมพันธ์อย่างมากกับการ ทำงานหนัก แต่การหยุดพักงานเพื่อ พักผ่อนก็ไม่ได้อยู่ในวิสัยที่ทำได้ เพราะจะทำให้ครอบครัวขาดรายได้ ผู้หญิงที่มีอาการ “เป็นมดลูก” จึงนิยม ซื้อยาแก้อักเสบ (ที่นิยมมากคือ Tetracycline) จากร้านชำในหมู่บ้าน กินบรรเทาและควบคุมอาการป่วย เพื่อให้สามารถทำงานหาเงินต่อ

หลังจากซื้อยาแก้อักเสบกินเอง แล้วอาการไม่ดีขึ้น ร้อยละเกือบ 70% จะไปหาเจ้าหน้าที่อนามัย หาก อาการไม่ดีขึ้นจะถูกส่งตัวไปรักษาที่ โรงพยาบาลอำเภอ และจังหวัดต่อไป

จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ คิดว่าอาการป่วยเรื้อรังที่สัมพันธ์กับ มดลูกของผู้หญิงเกี่ยวข้องกับการ ทำงานหนักและสภาพจิตใจของ คนไข้ เจ้าหน้าที่รู้ว่าสิ่งที่คนไข้ ต้องการเมื่อมาที่สถานีอนามัยคือ ยา ฉีดและยาเม็ดบรรเทาอาการปวด และคลายกล้ามเนื้อ ดังนั้น ยาที่เจ้าหน้าที่นิยมจ่ายควบคู่กันให้กับผู้หญิง

ที่มีอาการ “เป็นมดลูก” คือ ยาแก้อักเสบ (paracetamol) กับยานอนหลับ (diazepam)

ผู้หญิงที่ให้ข้อมูล เคยได้รับการตรวจ Pap smear (การตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูก) แต่ยอมรับว่า ไม่รู้วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการตรวจ พวกเธอคิดว่าการตรวจ Pap smear เป็นวิธีการตรวจหาโรคทุกโรคทางสูตินารีแพทย์ (gynecological disease)

ในความเข้าใจของผู้หญิงที่ “เป็นมดลูก” การตรวจ Pap smear เป็นวิธีการตรวจทางการแพทย์เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยของโรคและทุกอาการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง กับอาการ “เป็นมดลูก” ของพวกเธอ ไม่ใช่เฉพาะมะเร็งปากมดลูกเท่านั้น

การรอผลตรวจ Pap smear ทางห้องปฏิบัติการที่นานเกือบ 3 เดือนยิ่งเพิ่มความวิตกกังวล เครียด ไม่พอใจเจ้าหน้าที่ เหตุผลส่วนหนึ่ง มาจากจินตภาพของอาการ “มดลูกอักเสบ” ว่ามีภาพลักษณ์คล้ายกับ แผลพุพองขนาดใหญ่ เต็มไปด้วย เชื้อราเกาะ และมีน้ำหนองไหลอยู่ ภายในมดลูก ซึ่งสามารถเห็นด้วยตาเปล่าทันทีผ่านการตรวจด้วยเครื่อง

มือทางการแพทย์

ประสบการณ์ “เป็นมดลูก” ของผู้หญิงอีสานถูกอุปโลกน์และ สถาปนาจากปัจจัยสลับซับซ้อนที่ สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ตั้งแต่บทบาท ความเป็นหญิง (เมียและแม่) ที่ต้อง รับภาระเสียสละทำงานหนักเพื่อ ครอบครัว, คุณค่าและศีลธรรมท้องถิ่นใน เรื่องความสัมพันธ์ทางเพศชาย หญิง, การให้ข้อมูลสรรพคุณยาที่ บิดเบือนของบริษัทยา จนกระทั่ง การขาดความรู้ของเจ้าหน้าที่ในการ รับมือกับมุมมองสังคมวัฒนธรรม การเกิดโรคและการเจ็บป่วย ซึ่งได้ สร้างโลกประสบการณ์ความเจ็บป่วย ให้แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

เรียงเรียงจาก

Pimpawan Boonmongkon, Mark Nichter and Jen Pylypa. (2001). Mot Luuk problems in northeast Thailand : why woman's own health concern matter as much as disease rates. Social science and medicine. 53 pp. 1095-1112.

